

De eerste foto van haar dorpsgenoten: visboer Jan Karregat en schoenenverkoper Aldert Siekman. FOTO ELS HANSEN

Dorothee Schermerhorn-Padding en Catharina Molenaar. FOTO ELS HANSEN

Els Hansen in de expositiezaal. Op de achtergrond weegt Aagtje-Brouwer Hos, de moeder van de 'groentebroers', een kooltje.

FOTO ERNA FAUST/FAY QUANT

Harry Abels stond altijd het verkeer te regelen. FOTO ELS HANSEN

INTERVIEW Fotografe Els Hansen brengt oude herinneringen boven in De Rijk

Altijd de camera in de boodschappentas

Zou De Rijk nog uitlopen voor foto's van dorpsgenoten van zo lang geleden? Fotografe Els Hansen twijfelde. En dat de Grote Kerk was geboekt voor de opening van haar expositie, leek haar zwaar overdreven.

Connie Vertegaal
cvertegaal@medialhuis.nl

De Rijk ■ „In gedachten zag ik die halflege kerk al voor me”, zegt Els. Ze had het mis. De kerk zat bommetje vol en het werd een prachtige dag. Harry Abels, de verkeersregelaar, stond levensgroot in zwart-wit bij de ingang, het Eilandspolderkoor zong. En de musea In 't Houten Huis en Jan Boon noteren dubbele bezoekerscijfers met de foto's van toen. „Het is een schot in de roos”, zegt Tosca Sombroek van museum In 't Houten Huis. „We krijgen allemaal mensen die hier wonen, maar nooit in ons museum komen.” „En dan staan ze rustig een half uur met elkaar te kwekken bij die foto's”, vult museumvrijwilliger Leo den Engelse aan. „Heel erg leuk.”

Verhalen

Den Engelse merkt dat de expositie in een behoefte van zijn dorpsgenoten voorziet. „Als je hier woont heb je het idee: wij horen bij elkaar, wij kunnen verhalen over elkaar vertellen. Dat is sociale

cohesie, mensen hebben daar behoefte aan. En die foto's bevestigen dat gevoel en rakelen de herinneringen op.”

Els Hansen ervaart dat zelf ook. „Alles komt weer boven als je foto's weer ziet. O ja, die kosten... En weet je nog wel, die broers Brouwer met hun groentewinkel... De groentebroers heetten ze. Foto's zijn de tentstokken van het geheugen. Zonder foto's stort de tent in en vergeet je alles.”

Els (76) kwam met haar man Bertus Bakker in de jaren 80 in de Rechtestraat te wonen, in het Huis met de Arend: een prachtig monument met een rustende arend op de geveltop. Ze zag vanuit huis alle dorpelingen langskomen en daar zaten mooie figuren bij. Harry Abels stond er vlakbij het verkeer te regelen. En schuin tegenover haar had Aldert Siekman zijn schoenenwinkel - een plek waar de tijd had stilgestaan. Els: „Dat dorpsleven, dat wilde ik vastleggen.”

Visboer

Aldert Siekman was de eerste Rijper die voor Els poseerde. In het voorjaar van 1986 fotografeerde zij hem samen met de Volendammer visboer Jan Karregat, van wie hij net een harinkje had gekocht. De visboer kwam al vijftig jaar naar De Rijk, met zijn vis en zijn mooie verhalen. Een jaar later stopte hij ermee en Els dacht: ik heb gelukkig die foto nog.

Els raakte snel in de greep van

“**Foto's zijn de tentstokken van het geheugen. Zonder foto's stort de tent in en vergeet je alles**”

haar project, want na Siekman en Karregat volgden vele anderen. Ze hanteerde de overvalactiek. „Ik ging naar buiten met mijn fototoestel in mijn boodschappentas. Zag ik iemand die ik wilde fotograferen, dan stapte ik er op af. Soms vroegen ze: waar is het voor? Of: dat kan toch niet met deze kleren? Dan zei ik: dat kan best. Het moest spontaan zijn. Ik wilde niet dat ze eerst iets nets aan gingen trekken of hun haar gingen kammen.”

Vrouwen

En zo lukte het haar om het echtpaar Nibbering op de foto te zetten, juist als zij haar hand uitsteekt naar zijn das, die niet helemaal goed zit. Lachend: „Dat doen vrouwen altijd als hun man op de foto gaat. Dat moment had ik te pakken.” En bij het sigarettenwinkel-tje De Steenen Pijp kreeg ze mevrouw Berkhout samen met haar zoon voor de lens, terwijl hij vond dat het niet kon, want hij had een grote pleister op zijn hoofd. „Ik zei: het is zwart-wit, dat ziet niemand.”

De jaren 80 was de tijd waarin je het dorp nog niet uit hoefde als je stofzuiger het begaf, zoals Els een keer meemaakte. Ze vond zowaar nog een winkelier die er een had staan.

„Er was nog echt van alles. Groentebroers, een slager, en wel drie sigarettenwinkel-tjes, een boekwinkel, een fietsenmaker, een winkel voor potten en pannen en een handjevol bakkers”, somt ze

op. „En ook bedrijven als een smederij, een schoonmaakbedrijf en een loodgieter zaten toen nog in het oude dorpscentrum, die zijn later naar het bedrijventerrein verhuisd.”

Bric-a-brac

Winkeltjes zijn er nu nog steeds volop, leert een wandelingetje door het centrum, maar het aanbod is rigoureus veranderd. Alles gericht op de dagtoerist die het prachtige dorp komt bezoeken. Els: „Bric-a-bracwinkel-tjes, zeg ik altijd.”

„Ik had toen al wel in de gaten dat die middenstand zou verdwijnen. Nu zie je: het is een tijdsbeeld. We hadden toen ook nog een eigen burgemeester, een pastoor, een dominee, een koster, een organist. Ook die heb ik gefotografeerd. Zo is het wel een tijdsbeeld, mijn boek.”

In het dienstbodekamer-tje van het Huis met de Arend drukte ze haar negatieven af. „Daar was mijn doka. Het was geen ideale plek, want er kon altijd een bus of vrachtwagen langskomen, waardoor het pand begon te trillen en dan werd de foto wazig en moest het weer overnemen. En dat fotopapier was niet goedkoop.”

Maarten 't Hart

Op de expositie is ook een foto te zien van Joep Zonneveld, een rijzige vrouw die Els vereeuwigde op een straathoek. Zij heeft de verschijning van het fotoboek 'Rijper portretten' in 1989 niet meege-

“**Het moest spontaan zijn. Ik wilde niet dat ze eerst iets nets aan gingen trekken of hun haar gingen kammen**”

maakt. Ze was toen al overleden. Het verhaal van Joep Zonneveld zette bij schrijver Maarten 't Hart later wat radertjes aan. In 2004 verscheen zijn roman Lotte Weeda, over een dorpie in Zuid-Holland waar paniek uitbreekt omdat er een fotoboek is verschenen waarvan de één na de andere dorpsbewoner die erin staat doodgaat. Els, lachend: „Die Lotte Weeda, dat ben ik.”

De schrijver en de fotografe kwamen op elkaars pad toen Els eenzelfde fotoproject deed in Warmond, waar Maarten 't Hart woont. „Ik heb hem ook gefotografeerd. Hij had de foto gezien van Joep Zonneveld en wist dat ze dood was. En dat verhaal werd groter en groter in zijn hoofd. Hij ging fabuleren.”

Ziek

De roman Lotte Weeda ligt naast de foto's van Maarten 't Hart en Joep Zonneveld op de expositietafel in museum In 't Houten Huis. Met daarbij de tekst dat opvallend veel Rijpers die in het fotoboek stonden vrij snel dood gingen. Daar is Els het niet mee eens. „Wie heeft die tekst gemaakt? Dat klopt niet hoor”, zegt ze. „Die mevrouw Zonneveld was al ziek toen ik haar fotografeerde, dus zo raar was het niet dat ze kort daarna overleed. En verder gingen er volgens mij niet opvallend veel mensen dood. Ja, er zijn er nu wel veel dood, maar het is meer dan 35 jaar geleden.”

Het boek 'Rijper Portretten' kwam er dankzij Cees Woudt van drukkerij Mercurius, die haar foto's mooi vond. De selectie was nog een lastige klus. „Ik had zo'n vijfhonderd mensen gefotografeerd en er konden er ruim honderd in het boek. Ik heb dat helemaal zelf gedaan, want ik dacht: als ik mensen laat meebeslissen, dan gaan er allemaal oude ruzies een rol spelen bij de selectie, waar ik geen weet van heb. Daar zat ik niet op te wachten. Ik was import in De Rijk, helemaal onbevangen. En ik wilde dat het boek een afspiegeling was van de inwoners.”

Onuitputtelijk

De 1.250 exemplaren van het boek vlogen de winkel uit. Trots: „In vier dagen tijd waren ze weg.” En herdruk kwam er niet. „Nu zou dat makkelijker gaan met een kleine oplage, dat kon toen niet.”

Maar foto's die het boek nooit hebben gehaald, krijgen nu in het museum een herkansing. En in juni komt er een tweede ronde. „Dan gaan we wisselen en laten we weer nieuwe foto's zien”, zegt Tosca Sombroek. Misschien haakt Museum Jan Boon dan ook weer aan. Daar is de expositie alweer voorbij. „Maar ik heb in augustus nog plek”, zegt Marie-Christine Koestel van Jan Boon. Als zij de levensgrote afbeelding van Harry Alders opzij schuift krijgt ze een inval. „Zullen we hem buiten zetten op de plek waar-ie altijd stond?”

Fotocollectie blijft in De Rijk

Els Hansen heeft de fotocollectie van de Rijper portretten aan museum In 't Houten Huis geschonken. „Ik had het bij een fotoarchief kunnen onderbrengen, maar dit is veel mooier want zo blijft het in De Rijk”, zegt ze. „Hier hoort die collectie thuis. En ik vind het geweldig dat er nu weer exposities van zijn.”

Het museum is dinsdag tot en met zondag van 11 tot 17 uur open.